

Ана Јовашевић

Institut für Kultur- und Medienmanagement Freie Universität, Berlin

ЗАШТИТА КУЛТУРНЕ РАЗНОЛИКОСТИ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТИ

- улога UNESCO-а и стање у Србији -

Сажетак

У току 2009. године Народна скупштина Републике Србије је ратификовала Конвенцију ОУН о заштити и унапређењу разноликости културних израза из 2005. године. При томе су дефинисани појам, садржина, карактеристике и улога културне разноликости, културних садржаја, односно културних израза, као и начела, мере и поступак примене културне политике сваке поједине државе, те основи међународне сарадње у заштити, очувању, обезбеђењу и промоцији разноликости културних израза. На тај начин је постављена обавеза за наше државне органе да доношењем одговарајућих законских прописа што пре имплементирају међународне стандарде у овој области у правни и друштвени систем Републике Србије. У раду се говори о значају ове Конвенције, о њеним појединим решењима, као и о систему међународноправне и унутрашњој правне заштите разноликости културних израза и мултикултуралности.

Кључне речи: међународна заједница, конвенција, разноликост културних израза, заштита, очување, унапређење, органи

Током 2009. године Република Србија је испуњавајући своје међународне обавезе универзалног, глобалног карактера учинила даљи корак у области обезбеђења ефикасне, квалитетне и законите заштите и очувања културног наслеђа и културне разноликости. Наиме, Народна скупштина Републике Србије је ратификовала Конвенцију ОУН о о заштити и унапређењу разноликости култур-

них израза коју је усвојила Генерална конференција UNESCO¹⁾ у Паризу октобра 2005. године на свом тридесет трећем заседању²⁾.

Прокламовани циљеви ове Конвенције са универзалним значењем и применом јесу следећи : 1) да се заштити и унапреди разноликост културних израза, 2) да се створе услове за напредак и слободну интеракцију култура на узајамно користан начин, 3) да се подстакне дијалог међу културама ради обезбеђивања интензивније и уравнотеженије културне размене у свету у прилог поштовања међу културама и културе мира, 4) да се негује интеркултуралност ради развоја културне интеракције у духу изградње мостова међу народима, 5) да се унапреди поштовање разноликости културних израза и ширење свести о њеној вредности на локалном, државном и међународном нивоу, 6) да се потврди важност повезаности културе и развоја у свим земљама, нарочито у земљама у развоју, и да се охрабре напоре предузети на државном и међународном плану ради препознавања истинске вредности те повезаности, 7) да се ода признање посебној улози културних делатности, добара и услуга као носиоцима идентитета, вредности и смисла, 8) да се изнова потврди суверено право држава да се придржавају, усвајају и спроводе политике и мере које сматрају прикладним за заштиту и промоцију разноликости културних израза на својим територијама и 10) да се ојача међународна сарадња и солидарност у духу партнерства, нарочито ради увећања способности земаља у развоју у погледу заштите и промовисања разноликости културних израза³⁾.

На овај начин у основи заштите, обезбеђења и унапређења разноликости културних израза и мултикултуралности уопште потврђује се став да је културна разноликост својствена човечанству⁴⁾, те да његов специфичан квалитет представља управо културна разноликост која обликује заједничко културно наслеђе човечанства које треба неговати и чувати за добробит свих. То другим речима значи да културна разноликост представља солидну основу на којој се ствара богат и разноврстан свет, чиме се повећавају могућности избора и негују људске способности и вредности што у крајњој

1) О организацији и деловању UNESCO-а више: З. Павловић, *Међународне невладине организације и UNESCO*, Сремски Карловци, 1993; И. Јанев, *Односи Југославије са UNESCO-ом*, Институт за политичке студије, Београд, 2010.

2) *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 42/2009.

3) С. Новић, *UNESCO конвенције из области културе*, Бесједа, Бања Лука, 2010.

4) Г. Гретић, *Филозофија и идеја Европе*, Наклада Бреза, Загреб, 2008, стр. 45-59.

линији представља главни покретач одрживог развоја заједница, народа и нација.

С друге стране културна разноликост⁵⁾, која доживљава процват управо данас, на крају 20. века у оквирима демократије, толеранције, социјалне правде и узајамног поштовања међу народима и различитим културама постаје неопходан услов за успоставу мира и безбедности на локалном, државном и међународном нивоу. То такође указује на значај културне разноликости за пуно остварење људских права и основних слобода прокламованих у Универзалној декларацији о људским правима из 1948. године, односно у Европској конвенцији о заштити људских права и основних слобода из 1950. године, али и другим универзално признатим документима (од стране ОУН) или актима регионалног карактера (у првом реду у оквиру Савета Европе). На тај начин се наглашава потреба укључивања културе као стратешког елемента у државне и међународне развојне политике, као и у међународну сарадњу у области развоја, узимајући у обзир и Миленијумску декларацију Уједињених нација из 2000. године са посебним нагласком на смањење сиромаштва.

Посебан значај културе данас на почетку трећег миленијума се огледа и у чињеници да култура све више поприма различите облике у времену и простору. Та разноликост културе и културних израза постаје отелотворена у јединствености и мноштву идентитета и културних израза друштава, заједница, народа и нација који сачињавају човечанство. У тако схваћеној улози културе посебно је наглашена важност традиционалних знања као извора нематеријалног и материјалног богатства, а нарочито система знања аутохтоних народа и њиховог позитивног доприноса одрживом развоју, као и потребу за њиховом адекватном заштитом и унапређењем. Стога је управо у циљу да се препозна потреба да се предузме широка лепеза различитих мера заштите разноликости културних израза, укључујући њихове садржаје, нарочито у околностима где прети могућност да они нестану или озбиљно ослабе и донета Конвенција ОУН о заштити и унапређењу разноликости културних израза 2005. године⁶⁾.

Тиме је стављен акценат на важност културе за друштвену кохезију уопште, а посебно њен потенцијал за унапређење положаја и улоге жена у друштву што се може обезбедити на следећи начин:

5) *World Heritage: Challenges for the Millenium*, UNESCO, Paris, 2007, str. 13-27.

6) W.E. Williams, *Across the frontiers: a story of UNESCO*, London, 1948, str. 32-38.

1) свешћу да се културна разноликост учвршћује слободним протоком идеја и да се обogaћује сталном разменом и интеракцијом међу културама, 2) потврдом да слобода мишљења, изражавања и информисања, као и разноликост медија, омогућавају процват културних израза у оквиру друштава, 3) препознавањем да разноликост културних израза који укључују и традиционалне културне изразе представља значајан фактор који дозвољава појединцима и народима да изразе и поделе са другима своје идеје и вредности, 4) подсећањем да је језичка разноликост темељан чинилац културне разноликости, и реafirмацијом кључне улоге образовања у заштити и унапређењу културних израза, 5) узимањем у обзир важности виталности култура, посебно за особе које припадају мањинама и аутохтоним народима, која се манифестује у њиховој слободи стварања, дифузији и дистрибуцији традиционалних културних израза, као и такав начин приступа који би фаворизовао њихов сопствени развој, 6) наглашавањем виталне улоге културне интеракције и стваралаштва, које поткрепљују и обнављају културне изразе, и јачају улогу оних који раде на развоју културе у сврху општег друштвеног напретка, 7) препознавањем важности права на интелектуалну својину ради подршке онима који учествују у културном стваралаштву и 8) уверењем да културне активности, добра и услуге имају двоструку природу, како економску тако и културну, пошто су носиоци идентитета, вредности и значења, и да се не смеју третирати као да имају једино комерцијалну вредност.

Међународна заједница је одавно уочила да процеси глобализације, олакшани брзим развојем информационих и комуникационих технологија, стварају повољне услове за развијенију интеракцију међу различитим културама и различитим народима, односно географским подручјима. Све то данас представља изазов за културну разноликост⁷⁾, нарочито у погледу опасности стварања неравнотеже између богатих и сиромашних земаља. Будући да је UNESCO-у као универзалној међународној организацији у области образовања, науке и културе у оквиру и под окриљем Организације уједињених нација⁸⁾ додељен посебан мандат да осигура поштовање разноликости култура и препоручи такве међународне споразуме какви би могли бити неопходни за унапређење слободног прото-

7) А. Dietz, „Значење моралних права за културну баштину и разноликост“, *Зборник Хрватског друштва за ауторско право*, Загреб, бр. 9/2008, стр. 71-81.

8) Ј. Божовић, *Нормативни документи UNESCO-а*, Завод за културу, Сарајево, 1991, стр. 45-58.

ка идеја путем речи и слике, то је под њеним покровитељством у оквиру система међународних инструмената који се односе на културну разноликост и на остваривање људских права, а нарочито на Универзалну декларацију о културној различитости из 2001. године и донета Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза коју је Република Србија прихватила 2009. године ратификујући њене одредбе у националном парламенту. Тиме је и наша држава преузела обавезу да одредбе овог међународног документа имплементира у националном законодавству омогућујући културној разноликости његово пуно поштовање и заштиту не само путем правних аката (прописа), већ и у свакодневним животним ситуацијама на ширем плану.

НАЧЕЛА ПОЛИТИКЕ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНЕ РАЗНОЛИКОСТИ

Конвенцијом ОУН о заштити и унапређењу разноликости културних израза коју је усвојила Генерална конференција ОУН – UNESCO у Паризу још октобра 2005. године утврђена су основна начела (или руководни принципи) на којима се мора заснивати систем заштите, обезбеђења и унапређења разноликости културних израза⁹⁾, како у међународним и регионалним оквирима, тако и у оквиру сваке поједине државе, као потписнице ове Конвенције. То значи да се политика и мере које усвајају поједине државе - стране потписнице Конвенције, а које се односе на заштиту и промоцију разноликости културних израза морају заснивати на следећим начелима као што су¹⁰⁾ :

1) начело поштовања људских права и основних слобода - културна разноликост може бити заштићена и унапређена само уколико су загарантована људска права и основне слободе, као што су слобода изражавања, информисања и размене информација, као и могућност да појединци бирају одговарајуће културне изразе¹¹⁾. Нико се не може позивати на одредбе ове Конвенције да би кршио или ограничавао људска права и основне слободе одређене у Уни-

9) М. Рубић, „Интегрирана заштита културног наслијеђа“, *Хрватска правна ревија*, Загреб, бр. 1/2010, стр. 88-91.

10) F. Francioni, F. Lenzerini, *The 1972. World heritage convention: a commentary*, Oxford, 2008.

11) И. Глиха, „Заштита ауторског права и културне баштине – усклађеност домаћег законодавства са еуропским“, *Информатор*, Загреб, бр. 56/2008, стр. 1-20.

верзалној декларацији о људским правима или загарантоване међународним правом,

2) начело суверенитета – у складу са Повељом Уједињених нација и принципима међународног права, државе имају суверено право да усвајају мере и политику за заштиту и унапређење разноликости културних израза на својој територији,

3) начело једнаког достојанства и поштовања свих култура - заштита и унапређење разноликости културних израза претпостављају признавање једнаког достојанства и поштовања свих култура, укључујући и оне које припадају мањинама и аутохтоним народима,

4) начело међународне солидарности и сарадње - међународна сарадња и солидарност треба да буду усмерене на пружање могућности свим земљама, а посебно земљама у развоју, да стварају и јачају своја средства културног израза, укључујући ту и њихове културне индустрије, било да су у зачетку или су већ утемељене, на локалном, националном и међународном нивоу,

5) начело комплементарности економских и културних аспеката развоја - будући да је култура један од основних покретача развоја, културни аспекти развоја једнако су важни колико и економски, у којима појединци и народи имају основно право да учествују и уживају,

6) начело одрживог развоја - културна разноликост је велико богатство за појединце и друштва. Заштита, промоција и одржавање културне различитости суштински су услов одрживог развоја у корист садашњих и будућих генерација,

7) начело равноправног приступа значи да равномеран приступ богатом и разноликом низу културних израза из целог света и приступ култура средствима изражавања и дифузији, чине важне елементе у вредновању културне разноликости и подстицању на међусобно разумевање и

8) начело отворености и равнотеже значи да државе када усвајају мере како би помогле разноликост културних израза, треба да настоје да, на одговарајући начин, унапреде отвореност према другим културама света и да осигурају да ове мере буду усмерене на циљеве постављене овом Конвенцијом.

МЕРЕ КУЛТУРНЕ ПОЛИТИКЕ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ

Одредбе Конвенције ОУН о заштити и унапређењу разноликости културних израза утврђују систем мера и активности које су дужни да примењују надлежни државни органи у свакој појединој држави, односно мере и радње које се предузимају у оквиру различитих облика и видова међународне и регионалне сарадње и помоћи између појединих држава¹²⁾. Културна политика и мере подразумевају скуп политика и мера које су у вези с културом, било на локалном, националном, регионалном или међународном нивоу, које су усредсређене на културу као такву или им је намена да утичу на културне изразе појединаца, група или друштава, укључујући стварање, продукцију, дистрибуцију, дифузију и приступ културним делатностима, добрима и услугама. Све то треба да омогући услове и неопходне претпоставке за интеркултуралност. Интеркултуралност се тако односи на постојање и равноправну интеракцију различитих култура, као и на могућност стварања заједничких, али не јединствених културних израза, кроз дијалог и узајамно поштовање¹³⁾.

Те различите мере, заправо, реализују утврђени систем и политику које се односе на заштиту и промоцију разноликости културних израза. При томе се културна разноликост¹⁴⁾ одређује као мноштво начина на које културе група и друштва налазе свој израз. Ови изрази се преносе унутар и између група и друштава. Културна разноликост се тако манифестује не само кроз различите начине којима се културно наслеђе човечанства изражава, увећава и преноси као разноликост културних израза, већ и кроз различите начине уметничког стваралаштва, продукције, дифузије и дистрибуције и уживања у културним изразима, без обзира на коришћена средства и технологије¹⁵⁾.

12) С. Цветнић, „Између завичајног и еуропског идентитета“, *Хрватска ревија*, Загреб, бр. 2/2009, стр. 4-18.

13) М. Fisco, „UNESCO конвенција о заштити и промицању разноликости културних изрицаја“, *Зборник Хрватског друштва за ауторско право*, Загреб, бр. 9/2008, стр. 37-46.

14) И. Цифрић, „Разноликост култура као вриједност“, *Социјална екологија*, Загреб, бр. 2-3/2007, стр. 185-204.

15) В. Катунарић, „Културни пут одрживог развика“, *Зборник радова, Глобализација и њене рефлексije у Хрватској*, Загреб, 2001, стр. 253-271.

У вези са културном разноликошћу су и ‘’културни садржаји’’ и ‘’културни изрази’’¹⁶⁾. Културни садржај се, наиме, односи на симболично значење, уметничку димензију и културне вредности које произлазе из или изражавају културне идентитете, док се као културни израз сматрају они изрази који су резултат креативности појединаца, група и друштава и који имају културни садржај. Остварењу културних садржаја, односно културних израза доприносе културне делатности, добра и услуге. Они обухватају различите делатности, добра и услуге које, онда када се сматра да имају одређени квалитет, употребу или сврху, садрже или преносе културне изразе, без обзира на комерцијалну вредност коју могу да имају. Културне делатности могу да буду саме по себи циљ, или могу да доприносе продукцији културних добара и услуга. Насупрот њима се налазе културне индустрије. То су такве индустрије које производе и дистрибуирају културна добра и услуге.

КАРАКТЕРИСТИКЕ КУЛТУРНЕ ПОЛИТИКЕ

У циљу обезбеђења услова за ефикасну, квалитетну и закониту заштиту, очување, обезбеђење, унапређење и промоцију разноликости културних израза и мултикултуралности, све поједине државе на бази прихваћених међународних стандарда усвојених у оквиру и под окриљем UNESCO-а утврђују систем мера у оквиру културне политике државе. Таква културна политика подразумева скуп политика и мера које су у вези с културом, било на локалном, националном, регионалном или међународном нивоу, које су усредсређене на културу као такву или им је намена да утичу на културне изразе појединаца, група или друштава, укључујући стварање, продукцију, дистрибуцију, дифузију и приступ културним делатностима, добрима и услугама¹⁷⁾.

Наиме, свака поједина држава, па тако и наша почев од 2009. године када је ратификовала ову Конвенцију ОУН, је преузела обавезу да у складу с Повељом Уједињених нација, начелима међународног права и универзално признатим инструментима из области људских права : 1) потврди своје суверено право да формулише и спроводи своју културну политику, 2) усвоји мере за заштиту и унапређење разноликости културних израза и 3) ојача међународ-

16) Више: В. Вујчић, *Култура и политика*, Политичка култура, Загреб, 2008.

17) Више: Ј. Чачић Кумпрес, *Култура, етничност, идентитет*, Јеленски-Турк, Загреб, 1999.

ну сарадњу ради остварења циљева ове конвенције. То значи да када држава као страна потписница спроводи културну политику¹⁸⁾ и мере за заштиту и унапређење разноликости културних израза на својој територији, њена политика и мере морају бити у складу са одредбама ове конвенције. У оквиру својих културних политика и мера и узимајући у обзир сопствене потребе и специфичне околности, свака држава може да усвоји и посебан, специфичан скуп (систем) мера које су намењене заштити и унапређењу разноликости културних израза на својој територији¹⁹⁾.

Систем мера у оквиру културне политике државе²⁰⁾ у националним оквирима обухвате следеће мере :

- 1) регулаторне мере чији је циљ заштита и унапређење разноликости културних израза,
- 2) мере које, на прикладан начин, пружају могућност домаћим културним делатностима, добрима и услугама, на државној територији за стварање, продукцију, дифузију, дистрибуцију и уживање у њима,
- 3) мере чији је циљ да обезбеде ефективан приступ средствима продукције, дифузије и дистрибуције културних делатности, добара и услуга независним домаћим културним индустријама и активностима цивилног друштва,
- 4) мере чији је циљ обезбеђивање јавног финансирања,
- 5) мере чији је циљ да подстакну непрофитне организације, јавне и приватне институције, уметнике и припаднике других професија на пољу културе, да развијају и унапређују слободну размену и проток идеја и културних израза, као и културних делатности, добара и услуга, и да стимулишу стваралачки и предузетнички дух у својим активностима,
- 6) мере чији је циљ да успоставе и подрже, на прикладан начин, институције од јавног значаја,
- 7) мере чији је циљ да подстакну и подрже уметнике, као и свеучеснике у процесу стварања културних израза и

18) М. Кукоч, „Филозофија и културни плурализам у доба глобализације“, *Филозофска истраживања*, Загреб, бр. 1/2006, стр. 13-22.

19) Т. Гредичак, „Културна баштина и господарски развитак Републике Хрватске“, *Економски преглед*, Загреб, бр. 3-4/2009, стр. 196-208.

20) G. Tohme, *Cultural development and environment*, UNESCO, Paris, 1992, str.65-78.

8) мере чији је циљ да подстичу разноликост медија, укључујући ту и разноликост унутар јавног радиодифузног сервиса.

У оквиру мера културне политике, свака држава је у обавези да утврди систем посебних мера за унапређење културних израза. Тиме, заправо, свака држава преузима обавезу да уложи напоре да на својој територији створи окружење које подстиче појединце и друштвене групе : 1) на стварање, продукцију, дифузију и дистрибуцију, те да имају приступ сопственим културним изразима, посећујући дужну пажњу посебним околностима и потребама жена и различитих друштвених група, укључујући ту и особе које припадају мањинама, као и аутохтоне народе и 2) да имају приступ разноликим културним изразима са своје територије, као и са територија других земаља. У вези са овим је и обавеза државе да предузме мере којима је циљ да препозна важност доприноса уметника и свих оних који су укључени у стваралачке процесе, културних заједница и организација које подржавају њихов рад, као и њихову кључну улогу у неговању разноликости културних израза.

Мере за заштиту културних израза представљају посебан систем мера у оквиру културне политике сваке државе²¹⁾. Наиме, државе су обавезне да утврде постојање посебних ситуација у којима су културни изрази на њеној територији изложени ризику од нестајања, односно када су озбиљно угрожени или их је из неког другог разлога потребно хитно обезбедити и да обезбеди ефикасне мере за заштиту и очување таквих културних израза. Да би се обезбедила примена оваквих мера, на међународном нивоу је успостављен ефикасан механизам контроле у утврђивању и примени ових мера од стране појединих држава. Тако су државе у обавези да подносе извештај Међувладином комитету о свим мерама које су предузеле на својој територији како би се задовољила хитност ситуације. У сваком случају овај Комитет може да на основу добијених информација предложи и примену одговарајућих препорука.

Ефикасности и квалитетној примени културне политике²²⁾ треба да допринесе и успостављен систем размене информација и транспарентност. Тако су државе (као стране потписнице Конвенције ОУН о заштити и унапређењу разноликости културних израза) обавезне да : 1) сваке четири године, у својим извештајима међународној организацији – UNESCO-у пружа одговарајуће информа-

21) Више: U.H. Meinhof, A.Triadafyllidou, *Транскултурална Европа – увод у културну политику у Европи која се мења*, Clío, Београд, 2008.

22) V. Hoffman, *Art and culture heritage : law, policy and practice*, Cambridge, 2006, str.87-97.

ције о предузетим мерама за заштиту и унапређење разноликости културних израза, како на својој територији, тако и на међународном нивоу, 2) одреде контакт тачку за размену информација које се односе на примену ове Конвенције и 3) заједно деле и размењују информације које се односе на заштиту и унапређење разноликости културних израза.

Истом циљу и резултатима треба да допринесе и обавеза државе да ради на образовању и подизању свести код јавности. Стога су државе обавезане да : 1) подстичу и унапређују разумевање о значају заштите и унапређења разноликости културних израза, нарочито путем програма образовања и подизања свести јавности, 2) сарађују са другим државама, међународним и регионалним организацијама и 3) настоје да подстакну стваралаштво и ојачају производне капацитете установљавањем програма образовања, обуке и размене у области културних индустрија. Ове мере треба да буду спроведене на начин који нема негативан утицај на традиционалне облике стварања. У сваком случају у остваривању наведених мера и активности, државе су у великој мери ослоњене и на деловање цивилног друштва (невладиног сектора). Зато државе признају кључну улогу цивилног друштва у заштити и унапређењу разноликости културних израза, те подстичу различитим мерама активно учешће цивилног друштва у својим напорима на успостављању, заштити, очувању и промоцији културне разноликости и промоцији мултикултуралности.

Од посебног значаја је за сваку државу, као и уопште за људску цивилизацију процес укључивања културе у одрживи развој²³⁾. Наиме, државе су преузеле обавезу да укључе културу у своју развојну политику на свим нивоима у циљу стварања погодних услова за одрживи развој, и да у склопу тога, негују различите аспекте који су везани за заштиту, очување, унапређење и промоцију разноликости културних израза. У том циљу се оне обавезују да подрже сарадњу у циљу одрживог развоја и смањења сиромаштва, посебно у односу на специфичне потребе земаља у развоју, у циљу развијања динамичног културног сектора, између осталог, и следећим средствима :

1) јачањем културних индустрија у земљама у развоју путем:
а) стварања и јачања капацитета културне продукције и дистрибуције у земљама у развоју, б) олакшавања ширег приступа свет-

23) Више: H. Bowe, M. Kylie, *Communication across cultures : mutual understanding in a global world*, Cambridge, 2007.

ском тржишту и међународним дистрибуционим мрежама, њиховим културним делатностима, добрима и услугама, в) омогућавања стварања одрживог локалног и регионалног тржишта, г) усвајања прикладних мера у развијеним земљама у циљу повећања доступности њихове територије за културне делатности, добра и услуге земаља у развоју, д) пружања подршке стваралачком раду и олакшавања веће мобилности уметника из земаља у развоју и њ) подстицања одговарајуће сарадње међу развијеним земљама и земљама у развоју, нарочито у области музике и филма,

2) подизањем капацитета путем размене информација, искустава и стручних знања, обучавањем људских ресурса у јавном и приватном сектору у земљама у развоју, нарочито путем ширења стратешких капацитета и капацитета управе, развојем и спровођењем у дело културне политике, унапређењем и ширењем културних израза, развојем средњих, малих и микро предузећа, коришћењем технологија, као и развојем и преношењем вештина,

3) увођењем одговарајућих стимулативних мера за трансфер технологија, знања и искуства, нарочито у домену културних индустрија и предузетништва,

4) финансијском подршком путем : а) оснивања Међународног фонда за културну разноликост, б) обезбеђивања званичне развојне помоћи, према потреби, укључујући и техничку помоћ, ради подстицања и подршке стваралаштву и в) других облика финансијске помоћи, као што су нискокаматни кредити, бесповратна помоћ и други механизми финансирања.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ

Будући да је заштита, очување и обезбеђење разноликости културних израза и промоција мултикултуралности²⁴⁾ од општецивилizacionског значаја, то је логично да нема ефикасне културне политике и примењених мера којима се штите ове људске и друштвене вредности на националном нивоу, без међународне сарадње у том циљу²⁵⁾. То је разумљиво када се има у виду потреба : 1) да се обезбеди ефикасна заштита и унапређење разноликости културних

24) M.I. Lichbach, A.S. Zuckerman, *Comparative politics : rationality, culture and structure*, Cambridge, 2006, str.113-134.

25) W. Arts, J. Hagenaars, L. Halman, *The cultural diversity of European Unity : finding, explanations and reflections from European values study*, Leiden, Boston, 2003, str. 87-95.

израза, 2) да се створе услови за напредак и слободну интеракцију култура на узајамно користан начин, 3) да се подстакне дијалог међу културама ради обезбеђивања интензивније и уравнотеженије културне размене у свету у прилог поштовања међу културама и културе мира, 4) да се негује интеркултуралност ради развоја културне интеракције у духу изградње мостова међу народима, 5) да се унапреди поштовање разноликости културних израза и ширење свести о њеној вредности на локалном, државном и међународном нивоу, као и 6) да се потврди важност повезаности културе и развоја у свим земљама, нарочито у земљама у развоју, и да охрабрују напори предузети на државном и међународном плану ради препознавања истинске вредности те повезаности.

У том циљу све државе као стране потписнице Конвенције ОУН настоје да ојачају своју билатералну, регионалну и међународну сарадњу ради стварања услова који су погодни за унапређење разноликости културних израза, а нарочито ради : 1) олакшавања међусобног дијалога о културној политици, 2) унапређења стратешких капацитета и капацитета управе јавног сектора у институцијама културе од јавног значаја, кроз стручну и међународну културну размену и узајамно коришћење примера најбоље праксе, 3) јачања партнерства с цивилним друштвом, невладиним организацијама и приватним сектором, и сарадње међу њима у циљу подршке и унапређења разноликости културних израза, 4) промовисања употребе нових технологија и подстицања партнерства ради унапређења размене и коришћења информација и разумевања културе и неговања разноликости културних израза и 5) подстицања закључивања уговора о копродукцији и кодистрибуцији.

У оквиру међународне и регионалне сарадње на заштити, промоцији, обезбеђењу и унапређењу разноликости културних израза државе подстичу развој партнерстава између и унутар јавног и приватног сектора и непрофитних организација, у циљу сарадње са земљама у развоју, као и ради јачања њихових капацитета за заштиту и унапређење разноликости културних израза. На темељу конкретних потреба земаља у развоју, ова иновативна партнерства стављају акценат на даљи развој инфраструктуре, људских ресурса и политика, као и на размену културних делатности, добара и услуга. Шта више, развијене земље су преузеле на себе обавезу да олакшају културну размену са земљама у развоју одобравајући, кроз одговарајуће институционалне и правне оквире, повлашћени

третман уметницима и другим стручњацима и запосленима у области културе, као и за културна добра и услуге из земаља у развоју.

Поред непосредне међународне и регионалне сарадње између појединих држава непосредно, све више се у међународној заједници истиче потреба за посредним видовима сарадње и помоћи у заштити, промоцији и обезбеђењу културне разноликости. Та посредна међународна сарадња се одвија путем посебно установљеног Међународног фонда за културну разноликост. Овај Фонд се састоји од повереничких фондова успостављених у складу са финансијским прописима UNESCO-а. Средства овог Фонда чине : 1) добровољни прилози држава – страна потписница Конвенције, 2) средства опредељена за ову сврху од стране Генералне конференције UNESCO-а, 3) прилози, поклони или легати других држава, организација и програма у систему Организације Уједињених нација, других регионалних или међународних организација и јавних или приватних тела/организација или појединаца, 4) камате на средства Фонда која се налазе код пословних банака, 5) средства добијена прикупљањем прихода и финансијска добит од манифестација организованих у корист Фонда и 6) остала средства одобрена правилником Фонда. О коришћењу средстава Фонда одлучује Међувладин комитет на основу смерница које се утврђују на конференцији држава - страна потписница Конвенције. Међувладин комитет може да прихвати прилоге и друге облике помоћи, за опште или посебне намене, који се односе на јасно дефинисане пројекте, под условом да је претходно већ дао одобрење за те пројекте. При томе прилози Фонду не могу бити условљени никаквим политичким, економским или било каквим другим условима који нису у складу са циљевима ове конвенције.

Важан сегмент међународних напора у правцу заштите, очувања, обезбеђења и унапређења разноликости културних израза чини и размена, анализа и ширење потребних информација. Тако су државе сагласне да размењују све расположиве информације и стручна знања која се односе на прикупљање података и статистику везану за културне изразе, као и за проналажење најбољих примера из праксе за њихову заштиту и унапређење. У тој делатности државе могу да рачунају и на помоћ UNESCO-а. Тако UNESCO олакшава путем постојећих механизма у Секретаријату прикупљање, анализу и ширење свих релевантних информација, статистика и најбољих примера из праксе. Такође, UNESCO је оформио и ажурирао базу података о различитим секторима и

владиним, приватним и непрофитним организацијама које делују у овом домену. У циљу олакшања прикупљања података, UNESCO је посебну пажњу посветио јачању капацитета и стручних знања у државама које поднесу захтев за помоћ у тој области.

МЕЂУНАРОДНИ ОРГАНИ ЗА ЗАШТИТУ КУЛТУРНЕ РАЗНОЛИКОСТИ

Поред непосредне међународне и регионалне сарадње²⁶⁾ између појединих држава, све више се у међународној заједници истиче потреба за посредним видовима сарадње и помоћи у заштити, промоцији и обезбеђењу културне разноликости. Та посредна међународна сарадња се одвија и путем низа органа у оквиру UNESCO организације.

Највиши орган у оквиру система Организације уједињених нација у области заштите разноликости културних израза и промоције мултикултуралности јесте скупштина држава - страна потписница Конвенције. Скупштина страна потписница је врховни пленарни орган ове конвенције. Ова Скупштина се састаје на редовној седници сваке две године, уколико је могуће у временском оквиру када заседа и Генерална конференција UNESCO-а. Она се може састајати и на ванредној седници уколико је тако одлучено или уколико је за то поднет захтев Међувладином комитету од стране најмање једне трећине Страна потписница.

Скупштина држава – страна потписница обавља следеће послове и задатке. То су : 1) бира чланове Међувладиног комитета, 2) прима и разматра извештаје Страна потписница о конвенцији које им проследи Међувладин комитет, 3) одобрава оперативне смернице припремљене на њен захтев од стране Међувладиног комитета, 4) предузме било коју другу меру, коју сматра неопходном, да би се унапредили циљеви ове конвенције и 5) усваја Пословник о раду.

Поред скупштине држава, значајну надлежност у области заштите, очувања и унапређења разноликости културних израза има и посебно формирани Међувладин комитет. Наиме, у оквиру UNESCO-а оснива се Међувладин комитет за заштиту и унапређење разноликости културних израза. Њега чине представници осамнаест држава - страна потписница Конвенције који су изабрани на период од четири године од стране Конференције страна потписница.

26) F. Rigaux, *EEC competence in the cultural field*, Deventer, Kluwer, 1992, str.127-136.

Међувладин комитет се састаје једном годишње. Оај Комитет ради под надлежношћу и у складу са директивама Конференције страна потписница и њој одговара за свој рад. Број чланова Међувладиног комитета повећава се када број страна потписница Конвенције достигне педесет. Избор чланова Међувладиног комитета заснива се на принципима уједначене географске заступљености, као и на принципу ротације.

У надлежност Међувладиног комитета спадају следећи послови и задаци: 1) унапређивање циљева ове конвенције и подстицање и праћење њеног спровођења, 2) припремање и подношење на одобрење Скупштини Страна потписница, на њен захтев, оперативних смерница за спровођење и примену одредаба ове конвенције, 3) прослеђивање Скупштини страна потписница извештаја појединих држава о конвенцији и њеној примени, заједно са својим коментарима и кратким приказом њихових садржаја, 4) давање одговарајућих препорука у ситуацијама које су предочиле Стране потписнице конвенције у складу са релевантним одредбама конвенције, 5) установљавање процедура и других механизма консултација ради представљања циљева и начела ове конвенције на другим међународним форумима и 6) обављање других задатака које затражи Скупштина Страна потписница.

Међувладин комитет, у складу са својим пословником, може у сваком тренутку да позове јавне или приватне организације или физичка лица да присуствују његовим састанцима, ради консултација о одређеним питањима. Овај Комитет такође припрема и подноси Скупштини Страна потписница, на одобрење, сопствени пословник.

И на крају, у оквиру међународне заједнице, у области заштите и очувања културне разноликости, као орган са посебним надлежностима издваја се Секретаријат UNESCO-а. Овај орган помаже другим органима UNESCO-а, а нарочито припрема документацију за Скупштину држава- страна потписница и Међувладин комитет, као и дневни ред њихових састанака, пружа помоћ овим органима, те подноси извештај о спровођењу њихових одлука.

КУЛТУРНА ПОЛИТИКА СРБИЈЕ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ

У току 2009. године у Републици Србији је усвојен нови Закон о култури²⁷⁾. Овим законом се утврђује општи интерес у култури, начин остваривања општег интереса у култури и обављање културних делатности, права, обавезе и одговорности Републике Србије, аутономних покрајина и општина, градова и града Београда (дакле јединица локалне самоуправе) у култури, као и услови за деловање свих субјеката у култури. Република Србија се, према овим законским решењима, стара о остваривању општег друштвеног интереса у области културе, као и о начину и поступку спровођења културне политике у смислу скупа циљева и мера подстицања културног развоја, па тиме и културне разноликости.

Тако успостављена правна основа за остварење културне политике²⁸⁾ у Србији се заснива на следећим начелима. То су : 1) слобода изражавања у културном и уметничком стваралаштву, 2) аутономија субјеката у култури, 3) отвореност и доступност културних садржаја јавности и грађанима, 4) уважавање културних и демократских вредности европске и националне традиције и разноликости културног израза, 5) интегрисање културног развоја у социо-економски и политички дугорочни развој демократског друштва, 6) демократичност културне политике, 7) равноправност субјеката у оснивању установа и других правних лица у култури и равноправност у раду свих установа и других субјеката у култури, 8) децентрализација у одлучивању, организовању и финансирању културних делатности, 9) подстицање културног и уметничког стваралаштва и очување културног и историјског наслеђа и 10) подстицање одрживог развоја културне средине као интегралног дела животне средине²⁹⁾.

Поред Републике, у остваривању улоге и задатака културне политике, одређену улогу и значај има и аутономна покрајина. Она се стара о спровођењу културне политике на својој територији и уређује питања од покрајинског значаја у области културе, у оквиру права и обавеза утврђених Уставом и законом. Такође у одређеној

27) *Службени гласник Републике Србије*, бр. 72/2009.

28) Више: М. Драгићевић Шешић, *Јавна и културна политика, социо-културолошки аспекти*, Магна агенда, Београд, 2002.

29) Више: С. Манди, *Културна политика – кратак водич*, Вега медиа, Нови Сад, 2002.

мери и јединице локалне самоуправе се старају о задовољавању потреба грађана у култури на својој територији и уређује поједина питања од интереса за своје грађане, као и начин њиховог остваривања, у оквиру права и обавеза утврђених Уставом и законом. И на крају, национални савети националних мањина старају се о спровођењу културне политике националне мањине и, у складу са законом, учествују у процесу одлучивања или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу, оснивају установе културе и друга правна лица у култури³⁰⁾.

Општи интерес у култури (који се тежи у потпуности, ефикасно и квалитетно остварити путем културне политике³¹⁾ државе и њених организационих облика обухвата следећа поља деловања. То су у смислу члана 6. Закона о култури : 1) стварање могућности за интензиван и усклађен културни развој, 2) стварање услова за подстицање културног и уметничког стваралаштва, 3) истраживање, заштита и коришћење културних добара, 4) финансирање текућих расхода и издатака и остваривање програма установа културе чији је оснивач Република Србија, 5) реализација програма и пројеката установа културе, удружења у култури и других субјеката у култури који својим квалитетом доприносе развоју културе и уметности, 6) откривање, стварање, проучавање, очување и представљање српске културе и културе националних мањина у Републици Србији, 7) обезбеђивање услова за доступност културног наслеђа јавности, 8) истраживање, очување и коришћење добара од посебног значаја за културу и историју српског народа, која се налазе ван територије Републике Србије, 9) подстицање и помагање културних израза који су резултат креативности појединаца, група и друштава Срба у иностранству, 10) подстицање међународне културне сарадње, 11) подстицање стручних и научних истраживања у култури, 12) ширење и унапређивање едукације у области културе, 13) подстицање примене нових технологија у култури, нарочито информационих технологија и дигитализације, 14) изградња јединственог библиотечко-информационог система и матичне функције у библиотечкој делатности, 15) изградња јединственог информационог система у области заштите културних добара, 16) подстицање младих талената у области културног и

30) О деловању државних органа у остваривању циљева културне политике више: В. Ђукић, *Држава и култура, Студије савремене културне политике*, Факултет драмских уметности, Београд, 2010.

31) В. Ђукић Дојчиновић, *Транзиционе културне политике - конфузије и дилеме*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2003, стр. 54-61.

уметничког стваралаштва, 17) стварање услова за подстицање самосталног културног и уметничког стваралаштва, 18) подстицање аматерског културног и уметничког стваралаштва, 19) подстицање дечијег стваралаштва и стваралаштва за децу и младе у култури, 20) подстицање културног и уметничког стваралаштва особа са инвалидитетом и доступности свих културних садржаја особама са инвалидитетом, 21) подстицање тржишта уметничких дела, спонзорисања, меценарства и донаторства у култури и 22) друга питања утврђена законом као општи интерес у области културе. Средства за остваривање општег интереса у култури обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Аутономна покрајина, у циљу спровођења културне политике на својој територији, у оквиру права и обавеза утврђених Уставом и законом, а у складу са Стратегијом развоја културе Републике Србије, доноси програм развоја културе за који се средства за финансирање обезбеђују у буџету аутономне покрајине. И јединице локалне самоуправе, у циљу старања о задовољавању потреба грађана у култури на својој територији, доносе планове развоја културе у складу са законом и Стратегијом, а за који се средства за финансирање обезбеђују у буџету јединице локалне самоуправе³²⁾.

Културном делатношћу (члан 8. Закона о култури) сматрају се послови нарочито у следећим областима као што су : 1) истраживање, заштита и коришћење културног наслеђа, 2) библиотечко-информационе делатности, 3) књиге и књижевност (стваралаштво, издаваштво, књижарство, преводилаштво), 4) музика (стваралаштво, продукција, интерпретација), 5) ликовне и примењене уметности, визуелне уметности и архитектура, 6) сценско стваралаштво и интерпретација (драма, опера, балет и плес), 7) кинематографија и аудио-визуелно стваралаштво, 8) уметничка фотографија, 9) дигитално стваралаштво и мултимедији, 10) научноистраживачке и едукативне делатности у култури и 11) остала музичка, говорна, артистичка и сценска извођења културних програма. Тако одређену културну делатност у целини или у појединим областима културног деловања могу да обављају домаћа и страна физичка и правна лица, на начин и под условима прописаним законом. Свакако да посебно значајан сегмент културне делатности представљају мере и радње које имају за циљ заштиту, очување, обезбеђење и

32) В. Ђукић Дојчиновић, „За регионализацију културне политике у Србији“, *Зборник Факултета драмских уметности*, Београд, бр. 4/2000, стр. 369-385.

унапређење разноликости културних израза, односно за промоцију мултикултуралности.

Средства за финансирање или суфинансирање културних програма и пројеката, као и уметничких, односно стручних и научних истраживања у појединим областима културне делатности³³⁾, обезбеђују се у буџету Републике Србије, буџету аутономне покрајине и буџету јединице локалне самоуправе, у складу са законом. Културни програми и пројекти установа културе и других субјеката у култури финансирају се и из прихода остварених обављањем делатности, од накнада за услуге, продајом производа, уступањем ауторских и сродних права, од легата, донација, спонзорстава и на други начин, у складу са законом. Финансирање или суфинансирање културних програма и пројеката, као и уметничких, односно стручних и научних истраживања у култури, врши се на основу јавног конкурса, ако законом није друкчије одређено. Но, ова се средства за финансирање културних делатности могу такође обезбеђивати и оснивањем и деловањем задужбина и фондација, у складу са законом.

У остваривању културне политике³⁴⁾ Србије од посебног је значаја улога и деловање Националног савета за културу. Он је образован као стручно-саветодавно тело, ради обезбеђивања сталне стручне подршке у очувању, развоју и ширењу културе. Чланови Савета бирају се из реда угледних и афирмисаних уметника и стручњака у култури, на период од пет година. Савет има деветнаест чланова које бира Народна скупштина.

У надлежност Националног савета за културу спадају следећи послови и задаци као што су да: 1) анализира и даје мишљење о стању у култури у Републици Србији, 2) даје сугестије у креирању културне политике, 3) даје предлоге за развој и унапређење културних делатности, 4) учествује у изради предлога стратегије развоја културе и даје оцену њеног извршења, 5) предлаже критеријуме за стицање статуса истакнутог уметника, односно истакнутог стручњака у култури, 6) утврђује статус истакнутог уметника, односно истакнутог стручњака у култури, 7) даје сугестије и предлоге за уређење других питања у области културе, као и међуресорне сарадње (наука, образовање, урбанизам, међународна сарадња, итд.)

33) С. Коштутић, Д. Вујадиновић, *Зелена књига о културној политици локалних и регионалних власти у Европи*, Балканкулт, Београд, 2004, стр. 45-68.

34) Б. Прнаг, *Културна политика и културни развој*, Савремена администрација, Београд, 1986, стр. 67-71.

и 8) обавља и друге послове у складу са овим законом. Но, поред Закона о култури, као правног основа за деловање свих државних и других друштвених органа и организација, као и правних и физичких лица, на културну политику уопште, њену садржину, правце деловања и носиоце активности свакако да је од највећег значаја докуменат који носи назив : ‘‘ Стратегија развоја културе Републике Србије’’.

Овај плански акт највишег ранга доноси Народна скупштина, на предлог Владе за период од десет година. Ова Стратегија у смислу члана 20. Закона о култури нарочито садржи: 1) анализу постојећег стања културне делатности и стваралаштва у Србији, 2) основне поставке културног развоја као што су: а) циљеви културног развоја, б) приоритетна подручја културног развоја и в) приоритети међуресорне сарадње (научноистраживачки рад, едукација, равномерни регионални развој, међународна сарадња, креативна индустрија, културни туризам итд.), 3) стратешке правце и инструменте културног развоја, а нарочито : а) истраживање, заштиту и коришћење културних добара, б) заштиту српских културних вредности ван територије Републике Србије, в) подстицање културног стваралаштва и продукције, г) унапређивање културног стваралаштва и културног израза припадника националних мањина³⁵⁾, д) рад установа културе и других субјеката у култури, њ) капиталне инвестиције у изградњи, обнови, опремању и унапређењу услова рада установа културе, е) планирање потреба кадрова у култури, њихову едукацију и професионално усавршавање, ж) научноистраживачки рад у култури и з) аматерске делатности у култури, и) међуресорну сарадњу (мере и инструменте за стимулативну пореску политику у култури, програми билатералне и мултилатералне сарадње, мере подстицања предузетништва у култури итд.), 4) план реализације, и то: а) дефинисање активности везаних за реализацију приоритетних програма и пројеката и стратешких задатака за сваку делатност у култури и сва међуресорна подручја предвиђена Стратегијом, б) динамику његовог спровођења и в) одређивање субјеката реализације појединих активности и 5) критеријуме, индикаторе и поступке евалуације.

35) Више: Б. Стојковић, М. Радојковић, *Трансверзална студија : културна политика и културна разноврсност*, Завод за проучавање културног развитка, Београд, 2004.

* * *

Доношењем Закона о култури у Републици Србији 2009. године су створени правни и институционални оквири за успостављање и ефикасну заштиту и уређење деловања културе, културних делатности и институција културе. У оквиру културне политике државе, од посебног су значаја активности које имају за циљ свеобухватну заштиту, очување, обезбеђење, унапређење и промоцију разноликости културних израза и мултикултуралности. При томе су јасно дефинисани послови и делатности који спадају у надлежност Републике (и њених државних органа и других друштвених институција), односно у надлежност аутономне покрајине, јединица локалне самоуправе и националних савета мањина. Но, основу за јединствено деловање свих културних институција у Србији чини Стратегија развоја културе коју Народна скупштина доноси на период од десет година.

Ратификацијом Конвенције ОУН о заштити и унапређењу разноликости културних израза коју је 2005. године усвојила Организација уједињених нација за образовање, науку и културу (UNESCO) у току 2009. године стварају се услови да се и у Републици Србији међународни стандарди инаугурисани одредбама ове универзалне конвенције имплементирају и у домаћем законодавству. На тај начин би је испунио још један од услова у правцу интеграције нашег правног, привредног, политичког и културног система европским интеграцијама којима тежимо. На овај начин би се омогућило да се брже, лакше и једноставније успостави међународна и регионална сарадња државних органа наше и других држава, било непосредно, било преко органа UNESCO-а у области заштите, поштовања, чувања и унапређења разноликости културних израза и мултикултуралности. Деловање посебног Међувладиног комитета, као и посебног Фонда у овој универзалној организацији при ОУН се у овом погледу показује као незаобилазан фактор у обезбеђењу, одржавању, чувању и заштити, односно унапређењу културне разноликости.

Ana Jovasevic

**PROTECTION OF CULTURAL DIVERSITY
AND MULTICULTURALISM**

- role of the UNESCO and situation in Serbia -

Summary

During the course of 2009, National Assembly of the Republic of Serbia has ratified the UN Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions adopted in 2005. Furthermore, the term, the content, the characteristics and the role of cultural diversity, cultural contents i.e. cultural expressions were defined, as well as the principles, the measures and the process of the application of each individual country's cultural policy and the grounds of international cooperation in the sphere of protection, preservation, maintenance (conservation) and promotion of the diversity of cultural expressions. This established an obligation for our state bodies to implement international standards in this field in the legal and the social system of the Republic of Serbia as soon as possible by adopting appropriate legal provisions. The significance of the Convention, its particular solutions and the system of international and national legal protection of the diversity of cultural expressions and multiculturalism are discussed in this paper.

Key Words : international community, convention, intangible cultural heritage, preserve, protection, organs

ЛИТЕРАТУРА

- Arts, W., Hagenaaars, J., Halman, L., *The cultural diversity of European Unity : finding, explanations and reflections from European values study*, Leiden, Boston, 2003.
- Bowe, H., Kylie, M., *Communication across cultures : mutual understanding in a global world*, Cambridge, 2007.
- Божовић, Ј., *Нормативни документи UNESCO*, Сарајево, Завод за културу, 1991.
- *Catalogue of documents and publications*, UNESCO, Paris, 2005.
- Cattaneo, M., Trifoni, J., *Velika knjiga UNESCO svjetske baštine*, Varaždin, Stanek, 2006.

- *Change in continuity : concept and tools for a cultural approach to development*, Pres UNESCO, Paris, 2000.
- Чачић Кумпрес, Ј., *Култура, етничност, идентитет*, Јеленски-Турк, Загреб, 1999.
- Драгићевић Шешић, М., *Јавна и културна политика, социо-културолошки аспекти*, Магна агенда, Београд, 2002.
- Драгићевић Шешић, М., Стојковић, Б., *Култура – менаџмент – аниација – маркетинг*, Сіо, Београд, 2000.
- Dromgoole, S., *The protection of the underwater culture heritage : national perspectives on light of the UNESCO convention*, Leiden, Boston, 2006.
- Тукић Дојчиновић, Б., *Транзиционе културне политике - конфузије и дилеме*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2003.
- Тукић, В., *Држава и култура, Студије савремене културне политике*, Факултет драмских уметности, Београд, 2010.
- Francioni, F., Lenzerini, F., *The 1972. World heritage convention : a commentary*, Oxford, 2008.
- Гретић, Г., *Филозофија и идеја Европе*, Наклада Бреза, Загреб, 2008.
- Hoffman, B., *Art and culture heritage : law, policy and practice*, Cambridge, 2006.
- Јанев, И., *Статутарно уређење међународних организација*, Београд, Институт за политичке студије, 2009.
- Јанев, И., *Односи Југославије са UNESCO-ом*, Београд, Институт за политичке студије, 2010.
- Кошутић, С., Вујадиновић, Д., *Зелена књига о културној политици локалних и регионалних власти у Европи*, Балканкулт, Београд, 2004.
- Курчиновић, Ф., *Конвенције UNESCO-а из области заштите културног и природног наслеђа*, Арс, Цетиње, 1986.
- Lichbach, M.I., Zuckerman, A.S., *Comparative politics : rationality, culture and structure*, Cambridge, 2006.

- Meinhof, U.H., Triandafyllidou, M., *Транскултурална Европа – увод у културну политику у Европи која се мења*, Клио, Београд, 2008.
- Мунди, С., *Културна политика – кратки водич*, Савет Европе, Балканкулт, Београд, 2001.
- Новић, С., *UNESCO конвенције из области културе*, Бања Лука, Бесједа, 2010.
- Pol, H. van der, Riviere, F., *The 2009. UNESCO framework for cultural statistics*, Paris, UNESCO, 2009.
- Павловић, З., *Међународне невладине организације и UNESCO*, Сремски Карловци, 1993.
- Прњат, Б., *Културна политика и културни развој*, Савремена администрација, Београд, 1986.
- Rigaux, F., *EEC competence in the cultural field*, Deventer, Kluwer, 1992.
- Семперини, А., *Мултикултурализам*, Клио, Београд, 1999.
- Стојковић, Б., Радојковић, М., *Трансверзална студија : културна политика и културна разноврсност*, Завод за проучавање културног развојка, Београд, 2004.
- Тоhme, V., *Cultural development and environment*, UNESCO, Paris, 1992.
- *UNESCO Yearbook on peace and conflict studies*, Greenwood Press, Paris, 1986.
- Вујчић, В., *Култура и политика*, Политичка култура, Загреб, 2008.
- Williams, W.E., *Across the frontiers : a story of UNESCO*, London, 1948.
- *World Heritage : Challenges for the Millenium*, UNESCO, Paris, 2007.

Resume

By adopting the Law on Culture in 2009, the Republic of Serbia created legal and institutional frameworks for the establishment and the efficient protection and regulation of culture, cultural activities and cultural institutions. Within

one state's cultural policy, the activities dedicated to overall protection, preservation, conservation, improvement and promotion of the diversity of cultural expressions and multiculturalism, are of special importance. Additionally, it is clearly defined which activities are included under the jurisdiction of the Republic (and its state bodies and other social/public) institutions) or the autonomous province, local self-government units and national councils of national minorities. But, the foundation of the synchronized action of all cultural institutions in Serbia consists of the Strategy of the Development of Culture, adopted by the National Assembly for a 10 years' period.

The ratification of the UN Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expression, adopted by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) in 2005, formed the conditions for the implementation of international standards inaugurated by the provisions of this universal convention through the course of 2009 in the national legislation of the Republic of Serbia as well. Thus, another requirement would be accomplished when it comes to the approach of our legal, economic, political and cultural system to European integrations. That would enable faster, easier and less complicated establishment of international and regional cooperation among the state bodies of our country and other countries, either directly or through UNESCO's organizations, in the sphere of protection, respect, conservation and improvement of the diversity of cultural expressions and multiculturalism. The work of a special Intergovernmental Committee, as well as of a special Fund in this universal organization within the UN, appears to be an inevitable factor when it comes to the safeguard, maintenance, protection, preservation and promotion of cultural diversity.

Овај рад је примљен 13. октобра 2012. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 3. децембра 2012. године.